

ПРАГМАТИКА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ РИЗИКІВ

Сьогодні є очевидним, що вирішення накопичених в економічній сфері суперечностей можливе лише шляхом проведення послідовного і продуманого податкового реформування. Через порушення принципів економічної і соціальної справедливості, незадовільне вирішення фіскальних завдань, негативний вплив на стан національної економіки та низький рівень податкової дисципліни вітчизняна податкова система не в змозі об'єктивно реагувати на класичні для ринкової економіки регулюючі впливи.

Неодноразові спроби поспішного і необґрунтованого вирішення проблем та суперечностей податкового регулювання шляхом постійного коректування податкового законодавства стан справ не вирішують, а навпаки викликають нові проблеми. Механізми податкового регулювання, які сьогодні застосовуються є суперечливими та недостатньо ефективними, що пояснюється відсутністю необхідного науково-теоретичного їх обґрунтування. Тому найгострішою необхідністю сьогодення постає подолання застарілих стереотипів мислення і догм та заміни їх, відповідно, на основі нової теоретичної бази і створення прогресивних наукових концепцій.

Звичайно, єдиного підходу до забезпечення ефективності податкових реформ у фіскальній практиці немає, однак напрямки і шляхи до їх проведення досліджуються вченими різних наукових світових та вітчизняних шкіл. Проблема, пов'язаним з трансформацією процесів оподаткування присвячено значну кількість досліджень вітчизняних вчених В. Андрущенко, О. Василика, В. Вишневського, В. Гейца, А. Данилова, В. Загорського, Ю. Іванова, А. Крисоватого, І. Луніної, П. Мельника, В. Опаріна, А. Соколовської, В. Суторміної, А. Тищенка, В. Федосова та ін.

Разом з тим, проблема вибору раціональних механізмів ведення податкової політики в період реформування податкової системи все ще залишається відкритою, а вітчизняна практика в даному питанні далека від досконалості.

Для держави, яка стала на шлях реформування національної податкової системи першорядним завданням повинен бути чіткий вибір щодо моделі управління в сфері оподаткування. При цьому, побудова зазначеної моделі не буде ефективною, якщо вибір траєкторій розбудови податкової системи не обґрунтовуватиметься результатами оцінки і аналізу ризиків. Адже незаперечним є те, що управління в сфері оподаткування і прийняття рішень проводяться в умовах невизначеності, дії дестабілізуючих чинників та ризиків, які ними зумовлюються.

Значення таких досліджень для теорії та практики оподаткування, безумовно, є великим як з огляду на зростаючу роль податкової системи у трансформаційних процесах держави, так і з огляду на те, що дана сфера все частіше відчуває негативні впливи ризиків і невизначеності. Саме через їх вплив, сьогоденні реалії використання податкових механізмів не згаджують структурні деформації функціонування соціально-економічної сис-

теми та не створюють оптимальних умов для завершення її ринкових трансформацій, що негативно відображається на макроекономічних показниках. Відповідно не відбувається розширення бази оподаткування і зростання податкових надходжень у обсягах, необхідних для активізації фінансової діяльності держави. Тому розробка концептуальних підвалин ризикології в сфері оподаткування є об'єктивно-необхідною потребою сьогодення.

Отже, мета статті — на основі напрацювань науковців у галузі проблематики податкового реформування розвинути її теоретичні основи шляхом дослідження умов, що характеризують виникнення ризиків під час проведення податкових реформ та обґрунтування заходів зменшення ризикованості трансформацій у сфері оподаткування.

Увага на проблемі ризиків в Україні особливо загострилася з розвитком ринкових відносин та проведенням трансформаційних процесів. В процесі розбудови ринковою середовища теорія ризику стала практично необхідною і суттєво змінила напрям свого розвитку, проникаючи у всі сфери діяльності. На думку вітчизняних вчених В.М. Суторміної, В.М. Федосова та В.Л. Андрущенко, без даної категорії «вирушати в плавання» по «ринковій економіці» не можна [1, с. 151].

Беручи за основу теоретичні концепції податкових трансформацій, світовий досвід і реалії функціонування вітчизняної податкової системи, дослідимо обставини та умови, що генерують ризики податкового реформування.

1. Згідно прийнятої у 2007 р. Концепції реформування податкової системи України, даний процес проводиться до 2015 року, виходячи із стратегічних цілей — побудови соціально-орієнтованої конкурентоспроможної ринкової економіки та інтеграції у європейське співтовариство [2]. В основу зазначеної концепції закладене порівняння вітчизняної податкової системи з податковими системами країн ЄС і використання їх досвіду в сфері оподаткування.

З одного боку, такий підхід є закономірним з огляду на вибір Україною вступу в Європейський союз (ЄС), проте з другого боку, використання західного досвіду без врахування національного соціально-економічного і політичного розвитку може спричинити ризики нестримання очікуваних результатів від податкових реформ. Ми маємо негативний досвід побудови вітчизняної податкової системи на еклектичному поєднанні принципів двох податкових систем — європейської та американської. Відмінності в основах побудови цих систем (в європейській системі переважає обкладання обороту у формі податку на додану вартість, в американській — прибутковий принцип оподаткування) значно ускладнюють процес оподаткування в Україні та є джерелами ризиків неефективності адміністрування податків і зборів.

Сьогодні реалії функціонування податкової системи України не можна порівняти з жодною з європейських держав ні за економічним розвитком, ні за податковою культурою, ні за рівнем корупції, ні за рівнем тіньової економіки тощо. Тому, наприклад, надання

процесу оподаткування стимулюючого впливу на діяльність суб'єктів господарювання може не призвести до очікуваних результатів: по-перше, неоднозначною буде реакція на податкові заходи суб'єктів господарської діяльності через вплив інших факторів соціально-економічного і морального характеру та товарно-грошового фетишизму платників податків, по-друге, податкові стимули в першу чергу направлені на власника, який особисто зацікавлений у використанні прибутків, отриманих внаслідок зниження рівня оподаткування, для розвитку діяльності [3, с. 211].

З огляду на те, що в Україні приватизаційні процеси не завершені і переважає колективна власність, а колектив більше зацікавлений у споживанні ніж в інвестуванні прибутків, неефективним для нас може виявитися загальне зниження податкового навантаження на всіх суб'єктів господарювання шляхом зменшення податкових ставок чи податкової бази. Більш прийнятним в даному плані вважається вибіркоче зниження податкового навантаження шляхом пільгового врегулювання, зокрема застосування податкових пільг, які надаються лише при умові цільового використання прибутку.

Однак, механізм використання податкових пільг в Україні порівняно з іншими розвинутими країнами є неефективним і набагато складнішим через недотримання принципу соціальної справедливості. Не є секретом те, що пільги окремим суб'єктам господарювання надаються всупереч системі державних пріоритетів. Збільшення податкового навантаження одних платників за рахунок звільнення інших спотворює умови внутрішньої конкуренції і призводить до розвитку корупції і тіньового сектору економіки.

Крім того, повне або часткове звільнення платників податків від оподаткування та значне зменшення податкової бази створює можливість для невиконання податкового законодавства, що спричиняє втрати бюджету і є джерелом ризиків невиконання планових податкових надходжень. Так, станом на 1.10.2006 р. обсяг реальних втрат бюджету внаслідок застосування пільг в оподаткуванні склав 9,3 млрд. грн. Державний і місцеві бюджети значно втрачають внаслідок пільгового оподаткування по всіх податкових платежах, однак найбільше по основних податках: ПДВ та податку на прибуток (табл. 1).

Таблиця 1

Структура втрат бюджету внаслідок пільгового оподаткування за видами податків станом на 01.10.2006 р.*

Назва податку	Сума втрат бюджету внаслідок пільгового оподаткування (тис. грн.)		
	всього	до державного бюджету	до місцевих бюджетів
ПДВ	8686378,037	8686378,037	-
Податок на прибуток	488855,996	478871,706	9984,290
Плата за землю	161990,176	-	161 990,176
Місцеві податки і збори	1634,991	-	1634,991
Збір за геологорозвідувальні роботи виконані за рахунок державного бюджету	676,847	676,847	-
Збір за спеціальне водокористування	528,998	-	528,998
Податок з власників транспортних засобів	414,744	-	414,744
Збір за забруднення навколишнього середовища	232,117	-	232,117
Акцизний збір із вироблених в Україні товарів	221,128	221,128	-
Державне мито	26,849	-	26,849
Платежі за користування надрами	10,628	-	10,628
Всього	9340970,611	9166147,717	174822,793

* складено за даними ДПА України

Тому, не заперечуючи позитивну сторону світової практики надання податкових пільг для стимулювання розвитку підприємництва та інновацій, все ж процес реформування податкової системи України повинен проходити під чітко налагодженою системою контролю пільгового оподаткування, щоб не допустити зменшення податкової бази. Для цього, як зазначає В.М. Опарін, «пільги повинні мати не персоналізований характер, як це тривалий час практикується у нас в державі, а бути націленими на вирішення конкретних актуальних проблем розвитку» [4, с. 64].

2. Одним із основних завдань податкової реформи визначено зниження податкового навантаження. Зокрема, концепцією реформування податкової системи передбачено поетапне зниження ставок податку на прибуток і ПДВ [2].

Для характеристики рівня оподаткування в державі міжнародною практикою обрано так званий податковий коефіцієнт, для розрахунку якого співвідносять суми сплачених податків і зборів до валового внутрішнього продукту (ВВП). Якщо використати зазначений метод для визначення податкового навантаження в Україні, то неважко встановити, що протягом останніх років його рівень знаходився в інтервалі 28–39 % (рис. 1).

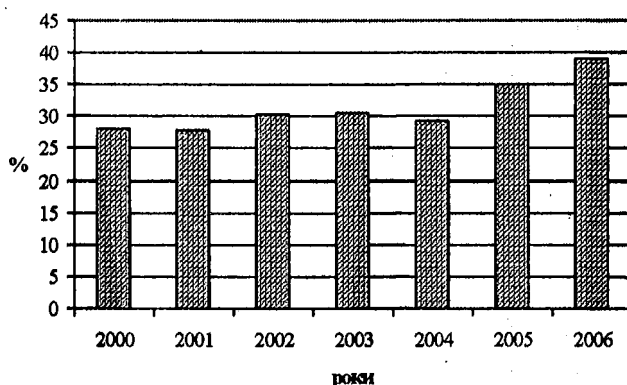

Рис. 1. Рівень податкового навантаження в Україні протягом 2000–2006 рр. (складено за даними Міністерства фінансів України)

Підвищення рівня податкового навантаження у 2005–2006 рр. спричинено скасуванням пільг, що надавалися суб'єктам спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку та технопарків, зростанням імпорту товарів та послуг, а також змінами в нормативно-правовій базі адміністрування податків. Таке

зростання рівня перерозподілу ВВП через податкову систему негативно позначилося на діяльності підприємницьких структур та спричинило ухилення від сплати податків як реакцію на значне підвищення податкового навантаження.

Слід зазначити, що тенденція до зростання частки ВВП, що перерозподіляється через податкову систему та державні соціальні фонди, спостерігалася і протягом минулого року. Загалом, за останні роки зазначений перерозподіл ВВП в Україні перевищив його середній рівень не лише в державах — нових членах ЄС, а і в розвинутих колишніх соціалістичних країнах — Польщі, Чехії, Словаччині, ВВП яких на душу населення за паритетом купівельної спроможності в 2–3 рази перевищує відповідний показник в Україні [2]. Це свідчить про перевищення рівня перерозподілу ВВП через податкову систему України, що є одним з чинників негативно-го впливу на темпи економічного зростання.

Враховуючи таку тенденцію, рішення уряду про істотне зниження податкового навантаження на економіку та перегляд співвідношення діючих податкових регуляторів є оправданим. Разом з тим, таке зниження також є ризикованим і тому потребує врахування ряду чинників.

По-перше, в трансформаційних умовах важко дати об'єктивну оцінку засобам зниження податкового навантаження. Це пов'язано з тим, що в Україні існують специфічні проблеми, які не відображені у показниках по-

даткового коефіцієнта, а тому спотворюють його реальне значення. Зокрема, до таких проблем В.П. Вишневецький відносить складність функціонування платіжної системи [5, с. 115], А.М. Соколовська — нерівномірний розподіл податкового навантаження між окремими галузями економіки [6, с. 329], а П.В. Мельник — невиконання зобов'язань уряду перед платниками (так звані переплати) [7, с. 199–204]. Якщо враховувати зазначену інформацію при розрахунку податкового коефіцієнта, то рівень податкового навантаження в державі значно підвищиться навіть при зниженні ставок податків.

По-друге, зниження податкових ставок не одразу призведе до збільшення бюджетних поступлень. На думку учених, тривалість часового лагу з моменту змін податкової політики до появи росту доходів бюджету складає 2–3 роки, а зміни в темпах економічного росту появляються ще пізніше [3, с. 210]. Тому в період тимчасового лагу збільшуватимуться ризики недовиконання планових надходжень бюджету.

Зазначені ризики можна зменшити шляхом оптимізації бюджетних витратків або збільшенням бюджетного дефіциту. На жаль, структура державних витрат України, побудована на основах планової економіки з гіпертрофованими видатками на соціальну сферу і народне господарство, сьогодні не в змозі забезпечити економічний ріст в державі. За міжнародними мірками Україна витрачає багато і далеко не завжди ефективно (табл. 2).

Таблиця 2

Державні витрати України у 2003–2005 рр. (% ВВП)

Показник	2003 р.	2004 р.	2005 р.
Всього витрат	36,8	39,4	44,0
Поточні витрати	32,5	33,4	39,7
Пенсійні платежі	9,2	11,4	15,3
Фонд заробітної плати	7,6	7,4	8,0
Капітальні витрати	4,3	6,0	4,3
(інвестиції в основний капітал)	2,8	2,8	2,0

Джерела: Міністерство фінансів України; Державне казначейство України.

Отже, спостерігається очевидний перекис у бік споживання і поточних трансфертів населенню (тобто пенсій, соціальної допомоги). За рівнем витрат на солідарну пенсійну систему Україна з 15 % ВВП на зазначені цілі посідає одне з перших місць у світі. Крім того, держава надає багато малоефективних субсидій підприємствам, і цих субсидій навіть більше, ніж показує бюджетна статистика (2,3 % ВВП у 2005 році), тому що більше половини капітальних трансфертів (близько 2 % ВВП) — це теж субсидії. За оцінками Світового банку, на субсидіях можна зекономити 1,6 % ВВП.

За короткий період із 2003 по 2005 рік пенсійні витрати зросли з 9 до 15 % ВВП і стали однією з головних проблем для стабільності державних фінансів. Для порівняння: країни Центральної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС, витрачають на пенсії в середньому 8 % ВВП. Водночас, рівень державних інвестицій в основний капітал нижчий, ніж у країнах ОЕСР, і, що навіть важливіше, помітно нижчий, ніж у центральноєвропейських державах, які приєдналися до ЄС два роки тому.

Такий стан справ свідчить, що скорочення бюджетних асигнувань є реальним фактором мінімізації ризиків невиконання податкової складової доходів бюджету в процесі проведення податкових реформ. Для цього необхідно

зменшити більш частину державних витратків за рахунок скорочення непродуктивних витрат, зокрема на управління, оборону, дотації збитковим підприємствам тощо.

3. Ризикованість трансформації вітчизняної податкової системи значно зростає під впливом форсованості податкових реформ шляхом внесення лише окремих змін в податкове законодавство, його нестабільності та протиріччями. Так, побудова структури вітчизняної системи оподаткування в 1992–1995 роках на основі необгрунтованого копіювання податкових систем високо розвинутих країн, а також введення принципово нового порядку розрахунку податкової бази і податкового обліку по основних податках (ПДВ та податку на прибуток) в 1997 році, не привели до бажаних позитивних результатів, а навпаки викликали нові проблеми, які досі не вирішені. Як наслідок — загострилась проблема виконання бюджету і ускладнився процес проведення податкових реформ.

Кардинальний характер перемін у вітчизняному податковому законодавстві і його нестабільність не дають можливості суб'єктам господарювання ефективно планувати свою діяльність та довгострокові інвестиції, що спричиняє ризики неможливості економічного зростання. З другого боку, недосконалість податкового за-

конодавства збільшує ризики неефективності адміністрування податків податковими органами. Так, за оцінкою фахівців Всесвітнього банку, які досліджували 175 податкових систем світу за критеріями простоти законодавства, часових витрат на сплату податків, їхньої кількості та рівня податкового навантаження Україна опинилась серед найгірших країн і зайняла у рейтингу 170 місце [8].

З огляду на це, зменшити ризики податкового реформування можна лише за умови його проведення еволюційним шляхом, тобто шляхом обґрунтованих і поступових змін та усуненням внутрішніх протиріч податкового законодавства.

4. На відміну від розвинутих країн світу, трансформація вітчизняної податкової системи супроводжується ризиками отримання необ'єктивних кінцевих результатів. Це пов'язано з неточністю розрахунків офіційного значення ВВП через те, що непропорційно більша частина новоствореної вартості припадає на тіньову економіку. Її обсяги в Україні нині за деякими експертними оцінками перевищують більш як половину внутрішнього валового продукту. За даними опитувань, до 40 % молоді у великих містах і прикордонних регіонах зайнято в тіньовій економіці. Майже для 2,5 млн. громадян України тіньова економіка є основним джерелом прибутків. За оцінками Національного банку України, поза офіційною сферою грошового обігу знаходиться більш 15 млрд. дол. США, що обслуговують потреби «тіньового сектора». Даний сектор (до 50 % ВВП) по розмірах можливо зрівнювати з «офіційною економікою» [9], в той час як в розвинутих країнах він, як правило, не перевищує 10 % [5, с. 117].

Проте, вплив тіньових процесів на ризикованість податкового реформування не зводиться лише до невиконання бюджету і росту його дефіциту. Найявністю неформальних інституційних відносин, з якими пов'язана тіньова економіка характеризується наявністю у платників податків чітко спрямованого умислу, корисливих мотивів і мети, що полягають у порушенні норм податкового законодавства, навмисному невиконанні конституційного обов'язку кожного громадянина сплачувати податки і збори в порядку та розмірах, установлених законом, а це спричиняє прояв високих ризиків суспільного характеру.

По-перше, держава недоотримує значні бюджетні кошти, у зв'язку з чим скорочується фінансування державних програм. По-друге, з позиції окремих груп платників, податкове навантаження розподіляється нерівномірно, оскільки ті суб'єкти господарювання, які виробляють майже половину реального ВВП не роблять офіційних внесків на фінансування державних витрат, в той час як інші попадають під майже європейський рівень оподаткування. Неплатники податків перебувають у вигіднішому становищі порівняно із законослухняними платниками з точки зору ринкової конкуренції і можуть провокувати своїми діями інших суб'єктів економічної діяльності. По-третє, при значному поширенні фіскальних злочинів, що ведуть до дефіциту дохідної частини бюджету, держава вдається до компенсації нестачі бюджетних надходжень шляхом посилення фіскальної функції податків.

Це, в свою чергу, негативно впливає на бажання платників податків брати участь у фінансуванні держав-

них витрат і стимулює подальше зростання ризиків ухилення від сплати податків та вчинення правопорушень у сфері оподаткування.

В цьому плані варто відмітити, що ризики ухилення від оподаткування в значній мірі обумовлюються безнаказаністю податкових правопорушень і неефективністю контролю за їх вчинення. Є очевидним, що платники податків керуються не стільки аналізом наслідків справляння тих чи інших податків, скільки конкретними оцінками ризику: наскільки сума сплачених податків перевищує санкції за ухилення від їх сплати [3, с. 215–216]. При значних адміністративних витратах на виконання податкових зобов'язань і поширеній корумпованості контролюючих органів, суб'єкт оподаткування надає перевагу ухиленню від сплати податків або ж їх недобросовісній мінімізації.

Враховуючи сказане, слід відмітити, що ризики недоотримання податкових надходжень до бюджету у нас в державі пов'язані не стільки з рівнем оподаткування, скільки із глибокими деформаціями, які випливають внаслідок нерівномірного розподілу обов'язків фінансувати суспільні витрати між різними категоріями і групами платників податків. Практика переміщення податкового навантаження на значно вужчий сектор та коло платників податків перетворює податкову систему у чинник пригнічення економічного зростання та інвестиційної активності. Тому, лише вирішивши всі проблемні питання в сфері законодавчої діяльності і забезпечення рівномірності податкового навантаження на суб'єктів господарювання, держава зможе забезпечити сприятливі умови для мінімізації ризиків податкового реформування за рахунок зменшення кількості платників податків, які ухиляються від сплати податків.

Таким чином, ризики є значним обмежуючим фактором реформування податкової системи. Їх прояв в значній мірі пов'язаний з багато чисельними соціально-економічними трансформаціями, які виникають в процесі податкових реформ. Україна, не маючи достатнього практичного досвіду і наукового обґрунтування таких реформ, розвивається експериментальним шляхом, часто роблячи при цьому хибні кроки. Принципово нові шляхи розв'язання поставлених задач і використання зарубіжного досвіду вимагають застосування методів та прийомів, які є новими для вітчизняної практики. Природно, що на підставі цього з'являється і великий ризик зазнати невдачу. Якщо співставити такі фактори як необхідність вирішення проблеми швидко і якісно та стрімко спадаючу кількість придатних до використання ресурсів то можна побачити основну ознаку ризику — реформування податкової системи, як і будь-який процес трансформації нерозривно пов'язане з виникненням ризиків.

Ризикованість податкового реформування зростає через те, що ефективність розбудови податкової системи в значній мірі залежить від застосування нестандартності дій та орієнтації на максимально можливий успіх. Важливість цього питання по-різному розуміють всі суб'єкти оподаткування, тому не дивно, що в їх діях з'являються ознаки, які спричиняють зростання рівня ризиків оподаткування взагалі.

Негативними наслідками прояву зазначених ризиків є не лише прямі втрати, тобто недопоступлення податкових платежів до бюджету держави, а й непрямі,

зокрема, недосягнення очікуваних результатів від реформування податкової системи. Тому врахування ризиків в системі управління оподаткуванням сприятиме зменшенню невизначеності і збільшенню передбачуваності наслідків конкретних податкових заходів.

Отже, побудова нової теоретичної бази і створення прогресивної наукової концепції ризикології у сфері оподаткування є об'єктивною потребою сьогодення. Розробка методів оцінки ризиків податкового реформування та заходів їх мінімізації повинні стати основою подальших наукових розробок. Складність такого завдання можна порівняти лише з його важливістю. Якщо вдасться позитивно його вирішити, податкова система буде мати реальну основу побудови та об'єктивну оцінку функціонування.

Література

1. Сугорміна В. М. та ін. Держава—податки—бізнес (Зі світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки): Монографія / В. М. Сугорміна, В. М. Федосов, В. Л. Андрущенко.— К.: Либідь, 1992.— 328 с.

2. Концепція реформування податкової системи України / Затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2007 р. № 56-р. // www.sta.gov.ua.

3. Иванов Ю. Б., Тищенко А. Н. Современные проблемы налоговой политики: Учебное пособие.— Х: ИД «ИНЖЭК», 2006.— 328 с.

4. Опарин В. М. Проблемы гармонизации налоговой системы Украины // налогообложение: проблемы науки и практики: Монография.— Х.: ИД «ИНЖЭК», 2006.— 232 с.

5. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В.П. Вишневецкий, А.С. Веткин, В.Н. Вишневецкая и др.; под общ. ред. В. П. Вишневецкого.— Донецк: ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006.— 504 с.

6. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія та практика становлення. Дис. д-ра економ. наук.— Київ, 2002.— 464 с.

7. Мельник П.В. Развитие податкової системи в перехідній економіці.— Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2001.— 362 с.

8. Фахівці Всесвітнього банку і PWC досліджували // За матеріалами <http://status.net.ua/>

9. Бут В. Удосконалення податкової системи України — потужний фактор зменшення обсягів тіньової економіки: <http://ndi.naiuu.kiev.ua/publ/but01.html>

О.В. Дзяблюк
д-р екон. наук,

Р.В. Михайлюк
м. Тернопіль

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Специфіка розвитку вітчизняної банківської системи, зокрема досить короткий період існування українських банків, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю в країні, порівняно незначні, з банками провідних ринкових країн обсяги власного капіталу вказують на підвищену необхідність здійснювати банками ефективно управління фінансовою стійкістю.

Зазначимо, що проблема зміцнення фінансової стійкості комерційних банків є досить складною та до кінця не розв'язаною, котра лише загострюється внаслідок підвищення конкурентоспроможності на фінансовому ринку, випадків банкрутства банків, високоризикового характеру банківської діяльності. Вищезазначене обумовлює важливість і актуальність дослідження фінансової стійкості комерційних банків як необхідної умови забезпечення надійності та стабільного розвитку всієї банківської системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з даної проблематики, вказує на те, що питаннями фінансової стійкості займалися як зарубіжні, так і російські та вітчизняні науковці. Зарубіжними вченими, зокрема П.С. Роузом, Дж.К. Ван Хорном, Р.Л. Міллером обґрунтовано місце фінансової стійкості у фінансовому менеджменті банків, визначено її показники та критерії. Окрім цього, існують значні напрацювання російських науковців:

О.Б. Ширінської, Л.П. Белих, Ю.С. Масленченкова та інших, якими визначено основні методи оцінки та аналізу фінансової стійкості, виявлено фактори впливу на неї. Вітчизняними науковцями, такими як С.П. Халява, Н.М. Шелудько, Р.І. Шіллер, Л.А. Ключко досліджувалися теоретичні аспекти, проблеми оцінки та регулювання фінансової стійкості комерційних банків. Водночас, недостатньо уваги приділено шляхам зміцнення та забезпечення фінансової стійкості комерційних банків, визначенню та обґрунтуванню яких і присвячена дана стаття.

Зважаючи на пріоритетне значення власного капіталу у забезпеченні стабільного розвитку та фінансової стійкості банку, необхідно визначити основні шляхи вдосконалення методів управління власним капіталом з метою підвищення рівня капіталізації банків. Оптимізація управління активами та зобов'язаннями, підвищення їх якості в контексті зміцнення фінансової стійкості комерційних банків також набуває особливо важливого значення, зважаючи на швидкі темпи нарощування банками обсягів кредитного портфеля.

Підвищення рівня капіталізації банку завжди було, є і буде однією з найбільш актуальних та важливих проблем банківської діяльності. Розмір достатнього капіталу залежить від ступеня ризику і, чим більшим є ризик, що приймається банком, тим вищим повинен бути рівень капіталізації банку.